

До спеціалізованої вченої ради ДФ 35.051.145
у Львівському національному університеті
імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата філологічних наук, доцента,
доцента кафедри англійської філології
Львівського національного університету імені Івана Франка
Ділай Ірини Петрівни на дисертацію
Брони Олени Анатоліївни
«Структура і семантика терміноконцептів
англомовного геологічного дискурсу»,
яка подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
за спеціальністю 035 «Філологія»**

Дисертація О.А. Брони зосереджена на **актуальній** проблемі сучасного прикладного мовознавства – встановленні семантичного та функційного потенціалу англійських термінів та терміносполук предметної сфери геології. Метою дослідження є виявити лінгвокогнітивне підґрунтя англомовних геологічних терміноконцептів та здійснити комплексний аналіз структурних і семантичних особливостей термінної лексики, що репрезентує їх у наукових та науково-дидактичних текстах.

Новизна роботи полягає у 1) зосередженні на мало дослідженій геологічній терміносистемі та відповідному дискурсі англійської мови, зокрема українськими мовознавцями, 2) застосуванні інтегративного підходу до досліджуваного матеріалу, який виявляється у поєднанні оптимальних методик та цілісному вивченні геологічних термінів у (терміно)системі мови як семантичному та функційному потенціалі та у дискурсі як середовищі активації, реалізації цього потенціалу. Власне дослідження потенціалу значення (термін М.А.К. Геллідея) лексикограматичних одиниць на основі масивних корпусних даних набуває особливого зацікавлення у сучасному мовознавстві, даючи поштовх узуально-базованим підходам, зокрема граматиці конструкцій та патернів (шаблонів) англійської мови, які також використано у цій роботі. Окрім цього, залучено лінгвокогнітивну перспективу, спрямовану на розкриття концептуального змісту геологічних термінів, а також інформаційну складову,

пов'язану із лексикалізацією знань, кодифікованих відповідною сферою діяльності. Відтак, авторка обґрунтовує концептуально-когнітивну природу терміна та визначає ключові геологічні терміноконцепти та їх фреймову структуру.

Варто відзначити логічний виклад дисертації та її струнку структуру. Робота складається з переліку умовних скорочень, вступу, чотирьох розділів з висновками до кожного розділу, загальних висновків, списку використаної літератури, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність дисертації, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, описано методи дослідження, подано положення, що подаються на захист, інформацію про апробацію дисертації.

У першому розділі розглянуто теоретичні засади дослідження системи терміноконцептів англomовного геологічного дискурсу. Простежено виникнення та еволюцію термінів загалом, подано визначення терміна та терміноконцепту, виділено характерні риси терміносистеми геології та відповідного дискурсу англійської мови, розглянуто основні теоретико-методологічні підходи до досліджуваного матеріалу.

У другому розділі «Методологія дослідження англomовних геологічних терміноконцептів» увагу зосереджено на інтегративному підході до дослідження структури та семантики терміноконцептів, виокремлено основні етапи дослідження, які включають формування відповідного корпусу текстів, виділення та класифікацію геологічних терміноконцептів.

У третьому розділі «Структура англomовної геологічної терміносистеми та терміноконцептів» здійснено спробу комплексного дослідження структурних характеристик геологічних термінів та терміноконцептів, опису фреймової структури базових геологічних терміноконцептів.

У четвертому розділі «Семантика англomовних геологічних терміноконцептів» розглянуто принципи побудови дефініції термінів, а також порівняно специфіку геологічних терміноконцептів у науковому та науково-дидактичному дискурсах.

Висновки містять науково обґрунтовані результати і перспективи дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується широкою джерельною базою. Дисертантка володіє методологією наукового пізнання складних проблем мовознавства та термінознавства зокрема. Уваги заслуговує значний обсяг

емпіричного матеріалу дослідження – корпус англійських текстів наукового та науково-дидактичного стилів з геології, який містить 1 864 305 слів, укладений та опрацьований авторкою самостійно за допомогою автоматизованих інформаційних технологій. На основі цього корпусу створено когнітивну карту терміноконцептів предметної сфери геології.

Без сумніву, дисертація О.А. Брони має виразне **теоретичне значення**, оскільки її положення та результати є внеском у вивчення галузевих термінологічних систем, структурно-семантичних та функційних характеристик термінів та терміноконцептів англійської мови, дискурсознавства.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у можливості використовувати його основні положення й ілюстративний матеріал у навчальному процесі, зокрема у курсі лекцій із загального мовознавства, лексикології, стилістики, корпусної лінгвістики, сучасної фахової англійської мови, у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам, які вивчають науки про Землю, та фахівцям геологічного профілю та під час укладання галузевих тлумачних словників.

Робота достатньо апробована: результати дослідження представлено в 11 наукових публікаціях, з яких 7 наукових статей у періодичних фахових виданнях України (6 одноосібних), та 4 матеріали доповідей на вітчизняних та міжнародних конференціях.

Дисертація оформлена згідно з чинними вимогами, написана чітким та виваженим науковим стилем літературної української мови.

Детальний аналіз дисертації О.А. Брони не виявив порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації). Подано усі покликання на згадані дисертанткою у тексті роботи та належно оформлені джерела. Дисертанткою надано повну та достовірну інформацію про результати наукової діяльності.

Порівняльний аналіз тексту анотації та основних положень дисертаційної роботи О.А. Брони підтверджує їхню відповідність. Анотація не містить інформації та матеріалів, які б були відсутні в тексті роботи.

Відзначаючи безумовно належний рівень виконаного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на деякі міркування, зауваження та побажання, що можуть стати предметом наукової дискусії:

1. Потребує уточнення трактування терміна «фрейм» у роботі, а також пов'язаних з ним формулювань: «фрейм терміноконцепту», «підфрейм», «ризома фрейму», «схема фреймів», «фреймова сітка». З метою

усунення такої необхідності варто було б додати глосарій ключових термінів дисертації.

2. У дисертації виділено базові терміноконцепти англomовного геологічного дискурсу, серед яких GEOLOGICAL PROCESS та GEOLOGICAL EVENT. Зважаючи на взаємопов'язану аспектуальну семантику процесу та події, які мають виразний причинно-наслідковий зв'язок, чи варто їх розділяти? Якщо подія спричинена процесом або низкою процесів, які мають завершеність, подія не може бути базовим концептом. Дисертантка також наводить одне з визначень геологічного процесу в наукових джерелах як “dynamic actions or events that occur at the Earth's surface” (с. 128), що вказує на родо-видовий зв'язок між концептами. До того ж, окремі одиниці, наприклад, *eruption*, можуть позначати як процес виверження вулкану, так і доконану подію.
3. Зважаючи на значний обсяг матеріалу дослідження, доцільно було б визначити статистичні параметри досліджуваних мовних явищ, що відображають ймовірнісні закономірності та тенденції, зокрема застосувати статистичний аналіз з метою здійснення заявленої кластеризації термінів та отримання статистично обґрунтованих результатів аналізу. Це дало б змогу встановити об'єктивні характеристики корпусу текстів з геології та геологічних термінологічних одиниць.
4. Після проведення корпусного аналізу дисертантка слушно помічає нестабільність тлумачення терміна та, як наслідок, потребу вдосконалення словникових дефініцій. Як відомо, терміни підлягають певній стандартизації. У зв'язку з цим, наскільки корисним та репрезентативним є створений авторкою корпус текстів відповідної предметної сфери?

Висловлені зауваження та пропозиції стосуються в основному шляхів і способів доповнення та поглиблення наукових спостережень, викладених у дисертації, не торкаються її основної суті і не применшують високої оцінки роботи О.А. Брони як завершеного наукового дослідження, результати якого мають прикладне значення.

Зміст дисертації О.А. Брони, а також наукових публікацій здобувачки, в яких містяться її основні результати, свідчить про те, що дисертанткою здійснено ґрунтовне лінгвістичне дослідження. Наукова робота О.А. Брони на тему: «Структура і семантика терміноконцептів англomовного геологічного дискурсу» відповідає спеціальності 035 «Філологія» галузі знань 03 «Гуманітарні науки» та

вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії і скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України від 21.03.2022 р. № 341 та від 19.05.2023 р. № 502, є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують поставлені завдання щодо вивчення особливостей терміноконцептів англomовного геологічного дискурсу, а її авторка – Брона Олена Анатоліївна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 035 «Філологія».

Рецензент:

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Ірина ДІЛАЙ